

MAMY PRAWA!

... W CIĄŻY

Kobieta w ciąży w Polsce objęta jest szczególną ochroną.

„Władze publiczne są obowiązane do zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej dzieciom, kobietom ciężarnym, osobom niepełnosprawnym i osobom w podeszłym wieku.” (Art. 68.3 Konstytucji RP)

Prawa przysługujące kobiecie spodziewającej się dziecka dotyczą kwestii związanych z zatrudnieniem, opieką zdrowotną oraz inne, dotyczące np.: stania w kolejkach (!).

FUNDACJA
Matecznik

www.fundacjamatecznik.pl
www.facebook.com/FundacjaMatecznik
kontakt@fundacjamatecznik.pl

Każda kobieta w Polsce ma prawnie zagwarantowaną bezpłatną opiekę medyczną podczas ciąży, a także porodu i położu (bez względu na to, czy jest ubezpieczona czy nie). Ciążę może prowadzić lekarz (specjalizacja położnictwo i ginekologia) lub położna (jedynie ciążę fizjologiczne). Należy pamiętać, że w przypadku gdy rodzice chcą skorzystać z tzw. „becikowego”, pierwsza wizyta u lekarza lub położnej powinna odbyć się do 10. tygodnia ciąży.

Rozporządzenie Ministra Zdrowia w sprawie standardu organizacyjnego opieki okołoporodowej (dalej: Standard lub SOOO) w rozdziale II wymienia szczegółowo katalog badań, które przysługują kobiecie w ciąży. Jeżeli ciąża prowadzona jest w ramach umowy z Narodowym Funduszem Zdrowia - **wszystkie te badania przysługują kobiecie bezpłatnie**. Warto zwrócić uwagę na kilka aspektów:

- Badanie USG nie musi być przeprowadzane na każdej wizycie (jak to się dzieje zazwyczaj w prywatnych gabinetach). Standard wymienia 3 badania USG do 40. tygodnia ciąży i kolejne już po terminie porodu.
- Pierwsze badanie KTG zgodnie ze Standardem może być wykonane dopiero po 40. tygodniu ciąży.
- Nowością w Standardzie jest bezpłatne badanie poziomu TSH oraz ocena ryzyka depresji.
- Po skończonym 40. tygodniu ciąży należy bezzwłocznie wykonać badanie USG i KTG, a przy prawidłowych wynikach – powtórzyć je po 7 dniach i ustalić datę hospitalizacji. Oznacza to, że sugerowana przez Standard hospitalizacja powinna odbyć się między 7. a 14. dniem po terminie porodu, co daje kobiecie szansę na samoistne rozpoczęcie porodu. Poród 2 tygodnie po terminie nadal definiowany jest jako fizjologiczny.

Dodatkowo, jeśli kobieta w roku porodu kończy 35 lat lub są inne wskazania (np. nieprawidłowe USG, wady u poprzednich dzieci), przysługują jej dodatkowe badania w ramach **Programu badań prenatalnych**,

(m.in. testy z krwi, amniopunkcja, biopsja kosmówki, kardocenteza). Badania te przysługują kobiecie bezpłatnie na podstawie zapisów Rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu programów zdrowotnych. Plan badań prenatalnych ustalany jest z lekarzem.

Kobieta w ciąży ma prawo wybrać szpital lub inne miejsce do porodu (V.4 S000), a także powinna mieć możliwość zapoznania się z wybranym szpitalem /domem narodzin i wypełnienia dokumentacji medycznej (V.5 S000). Zapis ten obowiązuje dopiero od 2019 r. i zależy od możliwości organizacyjnych podmiotu, ale warto pytać placówki o taką możliwość.

§ „Kobiety w ciąży (...) mają prawo do korzystania poza kolejnością ze świadczeń opieki zdrowotnej oraz z usług farmaceutycznych udzielanych w aptekach.” (Art. 47c.1 Ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych)

Powyższe oznacza, że kobiety w ciąży w aptece obsługiwane są poza kolejką, a umawiając się do dowolnego specjalisty powinny oczekiwać **wyznaczenia terminu wizyty tego samego dnia**. Jeżeli świadczeniodawca nie może tego zapewnić, powinien znaleźć inny termin w przeciągu 7 dni roboczych.

§ „(...) kobiety w ciąży i w okresie połogu mają prawo do dodatkowych świadczeń zdrowotnych lekarza dentystry oraz materiałów stomatologicznych stosowanych przy udzielaniu tych świadczeń, zakwalifikowanych jako świadczenia gwarantowane dla tych osób.” (Art. 31.3 Ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych)

Jest to dodatkowe świadczenie, na które mogą liczyć kobiety w ciąży. Można wykorzystać okres ciąży na bezpłatne leczenie stomatologiczne przy użyciu lepszych materiałów.

EDUKACJA PRZEDPORODOWA

Zagadnienie edukacji przedporodowej zostało opisane dokładnie w rozdziale IV Standardu, który wskazuje, że osobą odpowiedzialną za edukację jest położna podstawowej opieki zdrowotnej (dalej: położna POZ) oraz lekarz. Edukacja powinna obejmować zagadnienia ciąży, porodu, połogu oraz laktacji.

„Podczas opieki przedporodowej osoba sprawująca opiekę oraz ciężarna ustalają plan opieki przedporodowej i plan porodu.”
(V.1 S000)

Plan opieki przedporodowej zawiera wszystkie procedury związane z opieką w czasie ciąży wraz z terminami ich wykonania - taki swoisty harmonogram.

Plan porodu określa preferencje kobiety co do postępowania medycznego w trakcie porodu i określa miejsce porodu. Plan porodu to ważny dokument, który w szpitalu jest dołączany do dokumentacji medycznej. Dobrze, by napisany był własnymi słowami, dostosowywał oczekiwania kobiety do szpitala, był czytelny (wyróżnienia, pogrubienia) i nie za długi.

POŁOŻNA PODSTAWOWEJ OPIEKI ZDROWOTNEJ

Po 21. tygodniu ciąży kobiecie przysługuje opieka położnej POZ, dawniej zwaną położną środowiskową (II.1 S000). Dokładny zakres jej obowiązków został określony w Standardzie oraz w Zarządzeniu Prezesa NFZ nr 105 z 05.11.2008 r. Oto kilka najistotniejszych punktów:

- W kwestii wyboru położnej nie obowiązuje rejonizacja, można ją wybrać z najbliższej przychodni, skorzystać z poleceń innych kobiet lub wybrać ją jako uczestniczka bezpłatnych szkół rodzenia działających na zasadach edukacji przedporodowej.
- Dwa razy w roku można bezpłatnie zmienić położną.
- W czasie ciąży położna prowadzi działalność edukacyjną w formie bezpłatnych wizyt odbywających się od 21. tygodnia ciąży raz w tygodniu, a od 32. tygodnia ciąży – 2 razy w tygodniu (łącznie do 26 spotkań).
- Położna odbywa od 4 do 6 wizyt patronażowych po porodzie do skończonego 8. tygodnia życia dziecka. W uzasadnionych przypadkach liczbę wizyt można zwiększyć i wydłużyć je ponad 8 tygodni.
- Podczas wizyt patronażowych położna ocenia stan zdrowia kobiety i dziecka, udziela porad, przekazuje niezbędne informacje. Szczegółowo zostało to opisane w rozdziale XIV Standardu.

„Po ukończeniu przez dziecko 8. tygodnia życia (...) opiekę nad matką z uwzględnieniem wsparcia w zakresie karmienia piersią i poradnictwa laktacyjnego kontynuuje położna.” (XIV.12 S000)

Powyższy zapis jest nowością w Standardzie (obowiązuje od 2019 r.) i daje kobiecie możliwość korzystania z bezpłatnego wsparcia laktacyjnego, co jest ważną informacją, gdyż usługi certyfikowanych doradców i konsultantów laktacyjnych nadal są odpłatne.

Warto wiedzieć, że ze wsparcia położnej POZ można korzystać nie tylko w okresie okołoporodowym, ale także po operacjach ginekologicznych.

PRAWO PRACY

Kobieta w ciąży nie powinna wykonywać wszystkich prac. Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie wykazu prac uciążliwych, niebezpiecznych lub szkodliwych dla zdrowia kobiet w ciąży i kobiet karmiących dziecko piersią zawiera dokładny wykaz prac wzbronionych tym kobietom. Są to m.in. prace związane z wysiłkiem fizycznym, pozycji wymuszonej, stojącej ponad 3 godziny, prace w warunkach zimna, gorąca, w narażeniu na hałas lub drgania, zmiany ciśnienia i inne. Uregulowana została także kwestia pracy przy komputerze. Za uciążliwe/szkodliwe uznano:

„prace na stanowiskach z monitorami ekranowymi – w łącznym czasie przekraczającym 8 godzin na dobę, przy czym czas spędzony przy obsłudze monitora ekranowego nie może jednorazowo przekraczać 50 minut, po którym to czasie powinna nastąpić co najmniej 10-minutowa przerwa, wliczana do czasu pracy.” (I.1.12 Rozporządzenia)

Pracodawca jest zobowiązany zapewnić kobiecie w ciąży bezpieczne warunki pracy lub zwolnić ją z obowiązku świadczenia pracy, ale z zachowaniem wynagrodzenia (Art. 179 Kodeksu Pracy).

Gdy kobieta pracuje na umowę o pracę jest pracownikiem na specjalnych zasadach, które szczegółowo określa Kodeks Pracy (dalej: KP), m.in.:

- Pracownicy w ciąży, bez jej zgody, nie wolno zatrudniać w godzinach nadliczbowych, w porze nocnej ani delegować jej poza stałe miejsce pracy. (Art. 178 KP)
- Pracodawca ma obowiązek udzielić kobiecie płatnego zwolnienia z pracy, aby mogła wykonać badania zlecone przez lekarza, jeżeli nie ma możliwości zrobienia ich poza godzinami pracy. (Art. 185 KP)
- Kobieta w ciąży jest chroniona przed utratą pracy. Wyjątkiem są zwolnienia grupowe, upadłość/likwidacja pracodawcy, zwolnienie dyscyplinarne, a także praca na zastępstwo lub na okres próbny krótszy niż 1 miesiąc. (Art. 177 KP)
- Umowa o pracę zawarta na czas określony albo na okres próbny przekraczający jeden miesiąc, która uległaby rozwiązaniu po upływie trzeciego miesiąca ciąży, ulega przedłużeniu do dnia porodu (wyjątkiem jest umowa na zastępstwo). (Art. 177 KP)

Dodatkowo, każdy rodzic, a także kobieta w ciąży, może zawnioskować o telepracę lub indywidualny rozkład czasu pracy, by łatwiej godzić okres ciąży lub rodzicielstwo z wykonywaniem obowiązków związanych z pracą (Art. 67⁶ KP).

ZWOLNIENIE LEKARSKIE

Zasiłek chorobowy podczas zwolnienia lekarskiego z powodu ciąży wynosi 100% podstawy wymiaru (a nie jak standardowo 80%) i liczony jest na podstawie wynagrodzenia z ostatnich 12 miesięcy. Jeżeli kobieta w tym czasie otrzymała podwyżkę lub premię, a także przebywała (nawet przez krótki czas) na zwolnieniu lekarskim, powinna skonsultować się z działem kadr przed pójściem na ostateczne zwolnienie lekarskie.

Kobieta prowadząca działalność gospodarczą również ma prawo do zasiłku chorobowego, o ile przystąpiła do nieobowiązkowego ubezpieczenia chorobowego,

a składki na ubezpieczenie chorobowe były opłacane przez minimum 90 dni. Wysokość zasiłku jest uzależniona od wysokości opłacanych składek, gdyż przedsiębiorca może zdecydować, by opłacać wyższe składki niż wymagane minimum.

POMOC PRAWNA

Niektóre zagadnienia, np. prawa pracy mogą wydawać się skomplikowane i często kobiety w ciąży mają dużo pytań i wątpliwości. Mogą one skorzystać z **nieodpłatnej pomocy prawnej**, która zagwarantowana jest między innymi przez Ustawę o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej. Kobiecie w ciąży przysługuje doradztwo w zakresie związanym z ciążą i urodzeniem dziecka, w szczególności praw rodzicielskich i uprawnień pracowniczych. Punktów udzielających takiej pomocy należy szukać na stronach starostwa powiatowego, a także na stronie darmowapomocprawna.ms.gov.pl.

NIE KAŻDE PRAWO JEST DOBRE

„Obowiązek korzystania z pasów bezpieczeństwa nie dotyczy (...) kobiety w widocznej ciąży.” (Art. 39.2 Ustawy o ruchu drogowym)

Zdecydowanie nie należy korzystać z tego prawa! Dla bezpieczeństwa swojego oraz dziecka należy zawsze używać pasów bezpieczeństwa, a w razie możliwości - także specjalnych adapterów.

FUNDACJA
Matecznik

Chcesz dowiedzieć się więcej?

Zapraszamy na stronę:

www.fundacjamatecznik.pl

Znajdziesz tam szereg publikacji
o tematyce praw w okresie okołoporodowym

Potrzebujesz pomocy prawnej?

Złamano Twoje prawa?

Napisz do nas:

kontakt@fundacjamatecznik.pl

Udzielamy bezpłatnego wsparcia
prawnego i psychologicznego